

Une dynamique du sens

O dinamică a sensului

A.I. Rezumat

Respectând metodologia în vigoare privind redactarea *Tezei de abilitare*, mi-am structurat lucrarea pe patru secțiuni:

A.I. Rezumat: în franceză, română, engleză

B.I. Raport privind activitatea științifică, profesională și academică

B.II. Principalele orientări ale proiectelor științifice, profesionale și academice viitoare

B.III. Referințe bibliografice

Mi-am intitulat teza *O dinamică a sensului* considerând că este reprezentativ atât din punctul de vedere al problematicii abordate în activitatea mea de cercetare științifică și profesională, cât și din punctul de vedere al carierei în calitate de profesor și cercetător.

În consecință, în prima parte a acestui memoriu, prezint principalele etape parcurse în procesul de desăvârșire profesională pre-universitară și universitară, iar în a doua, fixează punctele de reper care delimitează, pe de o parte, perspectivele științifice ale activității mele de cercetare, iar pe de altă parte, preocupările profesionale și academice.

Formarea mea științifică o datorez unor străluciți profesori ai Universității din București și mai târziu ai Universității Bordeaux-Montaigne din Franța care, prin recomandările bibliografice sugerate, mi-au definitivat perspectivele de cercetare – un periplu lingvistic și didactic plasat sub semnul dinamicii formelor și ale sensului. Astfel, începând cu lucrarea de licență, dar mai ales cu teza de doctorat pe care o prezint în secțiunea B.I.A.I., mi-am situat activitatea de cercetare într-o perspectivă semantică post-structurală care valorifică interfața semantică - pragmatică și teoriile discursului. Recuperând achizițiile semanticii lexicale, perspectivă de analiză care servește de fundament logico-semantic (normativ) celorlalte tipuri de demersuri în domeniu, prezint în teză modul în care sensul se construiește în cadrul unui proces dinamic declanșat de factori care trimit la teoriile enunțării: instanțe enunțative, context (lingvistic și situațional), modele discursive, indici discursivi declanșatori de inferențe și recuperatori ai preconstruitului – strat evocator al discursului, factorii enciclopedici etc. Acest dinamism al procesului de producere a sensului și a semnificației este datorat interdependenței lexemelor în limbă în drumul lor spre actualizarea frastică, făcând ca acest demers să se transforme în discurs prin contextualizare și interpretare. Acest parcurs ce traduce, printre altele, conceptul benvenistian al limbajului în acțiune, constituie

spațiul în care toți factorii amintiți mai sus contribuie la structurarea dinamică a sensului și la reinterpretarea semnificațiilor.

În această perspectivă, mi-am conceput teza de doctorat (a se vedea secțiunea B.I.A.2.) susținută la Universitatea Bordeaux-Montaigne, reluând un concept multă vreme rezervat demersului semantico-lexical și demonstrând cum antonimia, chiar dacă rămâne o relație care se ocupă de raporturile între unitățile limbii, este un fenomen care se produce în discurs și se justifică în limbă. Astfel, antonimia devine o relație semantico-discursivă care se stabilește la ambele nivele de analiză: *în limbă* (în componenta lexicală și frastică) și *în discurs* (în componenta pragmatico-discursivă)¹.

Demers original, perspectiva de investigare a antonimiei pe care o propun, poate fi extinsă și asupra celorlalte relații semantice². Teza prezintă modul în care recuperez binarismul opozițiilor care se stabilesc în limbă prin identificarea operatorilor și mecanismelor caracteristice acestui nivel și rezervă un spațiu larg cercetării mecanismelor de producere și declanșare a antonimiei în discurs. O altă secțiune a lucrării se ocupă de strategiile discursivo-argumentative care, într-un mod sau altul, se construiesc pe opoziții și constituie locul de producere a unor noi relații antonimice în limbaj.

Capitolul referitor la publicarea tezei este structurat dual, având în vedere că am introdus aici atât cartea propriu-zisă derivată în întregime din teza de doctorat, dar care nu cuprinde decât nucleul dur al propriei viziuni (discursive) asupra antonimiei, cât și o lucrare care are în vedere cercetările întreprinse pe această temă într-o perspectivă structurală și post-structurală prezentată în teză sau într-o etapă anterioară acesteia.

În secțiunea B.I.A.3. prezint articolele și cărțile reprezentative pentru direcțiile de cercetare post-doctorale în domeniul lingvisticii teoretice. În centrul acestor demersuri regăsim sensul – în dinamica sa – care presupune un parcurs complex la nivelul limbii și al discursului. Din punctul de vedere al realizării acestor cercetări, am abordat în general o perspectivă contrastivă (franceză/română/alte limbi romanice).

O primă axă de dezvoltare a acestor contribuții este constituită de fenomenul de *construcție/deconstrucție* al locuțiunilor analizat dintr-o perspectivă integratoare a semanticii și pragmaticii, beneficiind de teoria discursivă a preconstruitului, susținută de cercetările asupra acestei dimensiuni la nivel lingvistic și extralingvistic, de teoriile enunțării și argumentării, care fac din limbaj spațiul rețelelor inferențiale și al fondului

---

¹ În această clasificare a componentelor, am utilizat cercetările lui Robert Martin – *Pour une logique du sens*, 1983/1992, Paris, PUF.

² Acesta domeniu va constitui tema unora din cercetările mele ulterioare.

comun de cunoștințe. Ca urmare, m-am ocupat de aceste fenomene sub aspect: *morfo-sintactic* (pentru a identifica matricele sau schemele de producere în care se mulează conținutul semantic); *semantic* (remarcând sincronia și diacronia deformărilor de sens la care au fost supuse componentele IDF-ului – item discursiv fix, precum și testele de verificare, sursele și mecanismele de construcție și deconstrucție ale acestor unități lingvistice; *pragmatico-discursive și argumentative* (pentru reperarea factorilor multipli care contribuie la producerea/interpretarea acestor unități generatoare a diverselor efecte discursive).

O a doua axă de cercetare este ilustrată de lucrarea asupra aproximației în limbaj, fenomen văzut sub aspect contrastiv. După definirea conceptului și analiza unuia dintre cei mai relevanți declanșatorii de producere (în franceză) a indeterminării și impreciziei în limbă și în discurs (locuțiunea *à peu près*), mă ocup de analiza câtorva aspecte ale aproximației (categorială sau predicativă) în limba română comparându-le cu comportamentul aceluiași mărci ale fenomenului (aproximatori) din franceză și sporadic din spaniolă și italiană.

În secțiunea B.I.B. îmi prezint – conform exigențelor metodologiei – activitatea profesională și academică precum și rezultatele acesteia: comisii de examinare, manifestări științifice pe care le-am organizat, cursuri, lucrări, manuale, site-uri didactice, ediții de volume, traduceri etc. Ca urmare, s-au conturat și alte direcții de dezvoltare a carierei mele universitare pedagogice și de cercetare: didactică, lingvistică aplicată, traducere și traductologie.

În domeniul didacticii limbilor, contribuțiile mele la dezvoltarea metodelor și tehnicilor alternative de învățare/predare s-au concretizat în publicarea unei cărți-manual, mai multe articole și site-uri cu acces liber. Formându-mă și perfecționându-mă în practica limbajelor de specialitate, am subliniat în prezenta teză implicarea mea asiduă în predarea acestor tipuri de discurs la secțiile LMA și CLOE. În acest sens, în secțiunea B.I.B. subliniez că domeniul mă interesează și din perspectiva cercetării fundamentale. Sinteza activității se continuă cu efortul de editare al seriei de volume *Langage(s) et Traduction* pe care am creat-o. În prezent titulatura acesteia a fost reformulată: *Langage(s), Discours et Traduction*.

Secțiunea de mai sus se încheie cu prezentarea diverselor mele activități academice: director de proiecte europene, inițiator de convenții Erasmus sau de convenții interuniversitare cu țări extracomunitare, organizator des stagii extra-muros etc.

Proiectele de viitor în domeniile științific, profesional și academic fac obiectul ultimei secțiuni B.II. În B.II.A. prezint mai în detaliu o schemă a unui proiect de lingvistică teoretică ce va concretiza o idee care datează din perioada pregătirii și susținerii tezei de doctorat. Propun deocamdată un titlu provizoriu al lucrării – *Le défigement – de la déconstruction de la langue à la reconstruction en discours* – al cărei dezvoltare teoretică este într-o fază avansată.

Lingvistica aplicată constituie un alt centru de interes pentru cercetările mele ulterioare. Date fiind obligațiile profesionale de predare la secții create ca urmare a profesionalizării departamentelor (la început numai filologice), consider necesar să-mi adaptez direcțiile de cercetare și cursurile exigențelor actuale ale învățământului și ale pieței muncii. Este motivul pentru care intenționez să realizez o gramatică a textelor de specialitate precum și o carte privind teoria și practica limbajului juridic. Ambele proiecte sunt prezentate în acest capitol.

În ceea ce privește viața profesională și academică, menționez în secțiunile B.II.B. și B.II.C. următoarele activități: adaptarea cursurilor nevoilor studenților, inițierea unui nou program de master (Master de jurilingvistică), continuarea activității în cadrul CRU-UB. Acestea sunt tot atâtea proiecte care trasează parcursul dezvoltării carierei mele universitare pe viitor.

Sonia BERBINSCHI³

---

³ Majoritatea lucrărilor mele sunt publicate cu numele de autor ortografiat Sonia Berbinski